

New Age

Österländska religioner i västerlandet

Fackuppsats:

Mikael Nilsson

Helsjöns folkhögskola

2001-04-26

Handledare:

Peter Landgren

Sammanfattning

New Age betyder *ny tidsålder*. Det syftar till den tid som infaller då solen står i vattumannens stjärntecken vid vårdagjämningen. Detta är ett astronomiskt skeende som fått en astrologisk tolkning. Vissa anhängare anser att New Age begreppet är flummigt. De ser sig inte heller vara religionsutövare i traditionell bemärkelse. New Age är religion, därför att man rör sig på trons område. Men man försöker dock att på olika sätt legitimera sin tro vetenskapligt.

Inom New Age finns det idéer som inte har mycket gemensamt, man är fri att tro på det som passar en själv bäst. Det finns dock gemensamma drag, t.ex. ser man kosmos som en helhet, genomströmmad av en energi som binder människan till kosmos. För att finna sig själv och sin identitet måste människan hålla på med olika tekniker och övningar.

New Age har inte några färdiga lärosatser, inte någon som talar om för en vad man skall tro på eller inte. Där finns ingen enhetlig organisation. Dessutom tar man in och omtolkar andra religiösa idéer på olika sätt, varför det finns en mångfald av begrepp inom New Age som inte alltid kan sägas vara en del i rörelsen.

Rötterna till New Age finner vi på 1800-talet. Efter upplysningen, med dess hyllning av förnuftet, föds det en motrörelse – *Romantiken* – som betytt mycket för New Age. Romantikens världsbild är närbesläktad med New Age. Teosofin bildades vid denna tiden, och var en rörelse som försökte binda samman olika andliga traditioner och uttryckssätt. Teosofin har betytt mer för New Age än vad anhängarna är riktigt medvetna om. C G Jung är en annan herre som betytt mycket. Orsaken till det är hans annorlunda syn på människans psyke, där det omedvetna fascinerar New Age-anhängarna. Dessutom var han intresserad av olika ockulta fenomen.

När alternativrörelsen växte explosionsartat på 1960-talet skapades det som vi idag kallar New Age.

De österländska religionerna har bidragit till en hel del idéer inom New Age. Hinduismen har haft ett stort inflytande, vilket kan bero på de likheter som finns dem emellan: panteism, reinkarnation, många gudsbilder, man får bl.a. välja vad man vill tro precis som i New Age. Alla religioner genomgår dock förändringar, så också hinduismen. Mötet med väst och New Age har omtolkat många begrepp och ändrat på världsbild, gudsbild och människosyn. Den i grunden negativa synen på tillvaron har vänts till något positivt inom New Age.

Innehållsförteckning

Sida

Sammanfattning

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte	1
1.2	Metod	1
1.3	Källpresentation	1
2	Bakgrund och historik	2-12
2.1	Vad betyder New Age och vad kommer begreppet ifrån?	2
2.2	Vad är New Age?	3-4
2.2.1	New Age i förhållande till andra trossystem	4-5
2.2.1.1	New Age - religionsblandning och omtolkningar	5
2.3	Vad ingår i New Age?	5-6
2.4	Hur uppstod New Age rörelsen?	6-12
2.4.1	Olika sätt att se på tillvaron	6-8
2.4.1.1	Upplysningen	6-7
2.4.1.2	Romantiken	7-8
2.4.1.3	Den andliga evolutionen	8
2.4.2	Teosofin	9
2.4.2.1	Vad är teosofi?	9
2.4.3	Carl Gustaf Jung	10-11
2.4.3.1	Vem var Jung?	10-11
2.4.3.2	Vad attraherar New Age anhängarna hos Jung?	11
2.5	1960-talet	12
3	Österländska religioner inom New Age	13-18
3.1	Omtolkningar och anpassningar av österländsk mystik	14-18
3.1.1	Religioner i förändring	14-15
3.1.2	Begrepp som omtolkats av New Age	15-16
3.1.2.1	Världsbild	16-17
3.1.2.2	Gudsbild	17
3.1.2.3	Människosyn	17-18
4	Personlig slutkommentar	19-20
	Källförteckning	21
	Ordlista	22

1 Inledning

New Age som begrepp är stort och det är i princip omöjligt att ge en rättvis bild av vad det innebär. Trots det vill jag ändå försöka att ge en bakgrund till New Age-begreppet och ge en kort redogörelse för New Age-rörelsens historia i den första delen av uppsatsen. Vad är egentligen New Age? Hur uppstod New Age, och vad är den historiska bakgrunden? Hur är förhållandet till andra trossystem och vad ingår i det lite flummiga begreppet?

I den andra delen, som mer specifikt handlar om österländska religioner, vill jag ta en titt på deras inflytande inom New Age och hur det ser ut. Har den österländska världsbilden, gudsbilden och människosynen förändrats i förhållande till ursprunget?

Det är inte lätt att på några korta sidor ge en någorlunda rättvis bild av New Age. Därför blir det i många avseenden både generaliseringar och förenklingar. Historien bjuder på mer pusselbitar än vad som är möjligt att få med i denna uppsats. Tänk på att inte alla som sysslar med t.ex. astrologi, orientalisk medicin, UFO och psykologi är New Age-anhängare.

När det gäller ord märkta med *, hänvisas till ordlistan på sidan 21.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att förklara och ge en kort, svepande historisk bakgrund till begreppet New Age, med en lite mer fördjupad titt på det österländska inflytandet, samt att undersöka hur den världsbilden förändrats i New Age-rörelsen.

1.2 Metod

Framförallt har jag använt mig av skrivna källor, böcker, uppslagsverk och läromedel. Efterforskning och faktainsamling har skett genom läsning och förda anteckningar. Huvudkällorna presenteras under nästa rubrik.

1.3 Källpresentation

Olav Hammer, *På spaning efter helheten NEW AGE en ny folktro*

Hammer är forskare i religionshistoria vid Lunds universitet. Denna bok bygger dels på New Age-rörelsens egna böcker och intervjuer med dess företrädare samt dels på egna erfarenheter. Boken är skriven i en saklig och objektiv ton.

Lars Johansson, *Ett besök på religionernas marknad*

Detta 27-sidiga kompendium har bildat underlag för en konferens om den nya andligheten. Lars Johansson arbetar på Örebro missionskola där han delar tiden som lärare i filosofi och religionskunskap med att vara föreståndare för Forum för tro och samhälle, en verksamhet som speglar aktuella frågor i samtiden utifrån kristna utgångspunkter.

2 Bakgrund och historik

2.1 Vad betyder New Age och var kommer begreppet ifrån?

New Age kan lättast översättas med *ny tidsålder* eller *vattumannens tidsålder* och har sin grund i olika astronomiska skeenden som man givit astrologiska tolkningar. Det syftar till den tid som anhängarna av New Age menar att vi är på väg in i. Idén om den nya tidsåldern utgår från astrologins föreställning om *det Stora Året* som löper över 25 920 år. Det är den tid det tar för den punkt som solen står i vid vårdagjämningen att gå igenom alla stjärntecken i zodiaken*. Det Stora Året är indelat i tolv världsmånader á 2160 år som var för sig fått namn efter den stjärnbild som solen då står i. Enligt den moderna astrologin påverkas hela världen och dess medvetande av den rådande världsmånadens stjärnbild. Varje världsmånad symboliserar en tidsålder. Just nu är vi enligt astrologerna på väg in i en ny tidsålder (New Age) och lämnar en gammal bakom oss. Vi går från fiskens till vattumannens tidsålder, som kommer att innebära en högre grad av medvetande hos mänskligheten.¹ Begreppet *vattumannens tidsålder* kan spåras till teosofiska kretsar och skall visst förekomma i skrift för första gången i Levi Dowlings bok *The Aquarian Gospel of Jesus the Christ* från 1907.² Den förste att införa begreppet New Age om den nya tidsåldern var Alice Bailey som i sin bok *Discipleship in a New Age* från 1944 använde uttrycket på ett nyreligiöst sätt.³ Samlingsbegreppet på den nya andligheten har under senare år kommit att bli just New Age och anledningen till det kan vara de försök att skapa en helhet av många olika idéer, både andliga och "profana" som skedde med start på 1960-talet. Den som är mest känd för oss är nog Marilyn Ferguson, som år 1980 gav ut en bok med titeln *the Aquarian Conspiracy*, översatt till svenska med titeln *Mot en ny tidsålder*.⁴

New Age-begreppet används av många anhängare med en stor portion av restriktivitet, anledningen till det är att man anser att termen ger associationer både till flum och suspekta metoder för att tjäna pengar på människors andliga längtan. Därför vill många istället använda termen *nyandlighet*, då man menar att detta ger en mer positiv klang.⁵ Naturligtvis vill många andra anhängare hellre använda New Age som begrepp, då detta tydligare visar på rörelsen som något nytt, som ett alternativ till gamla tiders världsbild. I denna uppsats kommer jag att använda begreppet New Age.

---

¹ Arlebrand sid. 69-70

² Hammer sid. 151

³ Hammer sid. 39

⁴ Hammer sid. 81

⁵ Hammer sid. 11

2.2 Vad är New Age?

Är New Age religion? Svaret på den frågan måste bli ett *ja*. Anledningen till det är att de flesta av de idéer som genomsyrar denna rörelse rör sig på trons område. Med det menas de områden som vetenskapen mest av allt lämnar därhän därför att påståendena inte går att empiriskt* vederlägga. Det finns dock områden inom vetenskapen där en del av anhängarna rör sig, därför finns det en "hatkärlek" till den rationella vetenskapen. Vetenskapens krav på att allt måste kunna bevisas, avvisas av rörelsens anhängare. De anser att det subjektiva, både intuitionen och känslan, kan vara lika bra sätt att finna sanningen. Ändå försöker man i en del avseenden att röra sig på vetenskapens område för att legitimera tron. Böcker ges idag ut för att peka på likheter och samband mellan vetenskap och nyandlighet. "*...idag görs det försök från en handfull vetenskapsmäns sida att skapa mer sofistikerade synteser mellan fysik och biologi å ena sidan och tron på ett meningsfullt och medvetet kosmos å den andra.*"⁶

Många anhängare av New Age anser sig inte själva vara religionsutövare i traditionell bemärkelse, utan de menar sig förmedla ny andlig kunskap som till sist kommer att anammas av omvärlden, även om den inte kan bevisas vare sig förnuftsmässigt eller vetenskapligt.⁷

Om man skall titta lite på vad New Age-rörelsen innehåller så kommer man att upptäcka att där finns många olika föreställningar som var för sig inte har mycket gemensamt. Anhängarna har friheten att tro på mer eller mindre av det som ingår; man plockar till sig det som tilltalar en själv, precis som man gör på ett smörgåsbord. Trots det kan man finna en del gemensamma drag i den mångfald och de uttryck som finns inom New Age. Alla anhängare behöver dock inte anamma alla dessa idéer:

Kosmos är en helhet, en levande organism, vilket är något som den moderna människan p.g.a. vetenskapen och materialismen har glömt. Den kosmiska helhetens riktning finns inom människans medvetande, vilket i sin tur skapar de yttre omständigheterna. Denna helhet genomströmmas i sin tur av en kraft/energi som binder människan samman med kosmos. När och om New Age talar om en gud så finns guden inom oss i form av denna kraft. Människan har inte skött sin egen helhet av kropp och själ, och heller inte förstått att jorden är en helhet, med följderna att hon skövlat och förstört Moder Jord. Man menar bl.a. att den kristna synen på människan som skapelsens krona har medfört denna skövling. Genom ett nytt medvetande, genom att se sin roll och plats i kosmos, kan människans relation till sig själv och Moder Jord helas och återställas. Ett sätt att finna sin roll i tillvaron och hela relationen till sig själv och sin relation till jorden, är att använda olika tekniker och andliga övningar. Människan har

---

⁶ Hammer sid. 16, 221, citat från sid. 239

dessutom inte levt bara ett liv, utan flera, för att i olika existenser lära sig leva i harmoni med naturen. Till vår hjälp har vi inte bara vårt förnuft och våra sinnen, utan vi har hjälp av både vår intuition och av högre *andliga mästare*, som i kunskap och visdom kommit längre än vi och som kommunicerar denna till oss genom speciellt utvalda individer. En del av den visdom som man menar sig behöva hittar man även i gamla österländska filosofier och bland naturfolkens föreställningar om världen. Människan står inför ett paradigmskifte*, en ny tidsålder, där dessa idéer till sist kommer att omfatta alla levande varelser. En tidsålder där människan gått från vetenskapens och materialismens trångsynta sätt att se på tillvaron, ut i en tillvaro av frihet.⁸

Vad som är speciellt med New Age i förhållande till andra religioner är att människan inte behöver att tro på allt som erbjuds.

*"Toleransen är stor för den mångfald som samsas under beteckningen New Age. Visionerna om målen är oftast gemensamma, men vägarna att nå dit skiftar. Det finns heller ingen organisation inom New Age som talar om vad som är rätt och fel, vilka som får räkna sig som medlemmar och vilka som inte får det."*⁹

Den andliga och religiösa riktningen som utgörs av New Age skiljer sig från andra religioner på det sätt att man saknar fastställda dogmer, och att man som individ kan anamma och ta till sig olika trossatser inom New Age utan att för den sakens skull kalla sig för New Age-anhängare. Istället talar man om sig själv som *sökare* eller som en som har ett andligt intresse. Sättet att se på religion och andlighet har på detta sätt många likheter med hinduismen. Mer om det under avsnitt 3.

2.2.1 New Age i förhållande till andra trossystem.

Det är viktigt att man inte drar in alla typer av andliga rörelser i begreppet New Age, vare sig det handlar om den mer traditionella andligheten eller den nya andligheten. Sekter som t.ex. Scientologin, Krishna-rörelsen, Moonsekten, Summit Lighthouse och många andra sekter, kan inte sägas utgöra delar av New Age. Det finns flera anledningar till det, t.ex. finns i sekten oftast en enhetlig organisation, heliga skrifter, en stark ledare/ledarskap som talar om vad som är rätt och fel. Där finns också ofta anspråk på att sektens livsstil är den enda rätta, och där finns färdiga trossatser som man måste anamma för att få vara med i gemenskapen inom

---

⁷ Hammer sid. 17

⁸ Hammer sid. 18 och 19

⁹ Hammer sid. 20

rörelsen. Som nämnts innan finns inte dessa gränser inom New Age, utan där är toleransen mot andras trosuppfattningar mycket större.¹⁰

2.2.1.1 New Age - religionsblandningar och omtolkningar

Man hittar idéer, tankar och trosföreställningar från i stort sett alla världens religioner inom New Age, även från de sekter som räknats upp här ovan. Faktum är att inga av de föreställningar man hittar har kunnat undgå omtolkningar. De delar som inlemmats i New Age har omvärderats för att passa in i det nya trossystemet, vare sig det gäller delar ur andra religioner, vetenskap eller andra system och filosofier. Hammer menar att anammandet av olika trosföreställningar går i tre steg. Som exempel nämner han hinduismen. Först beskrivs den av en betraktare utifrån. Sedan anammas den av någon från väst som delar med sig av sin nya tro i skrift. Steg tre innebär att religionen blir ett alternativ för en större mängd människor. I detta tredje steg sker den största anpassningen:

"Det som varit en hinduisk troslära förvandlas nu till en renodlad skola för meditation, presenterad som en effektiv avslappnings- och koncentrationsövning."¹¹

Med andra ord är de grundläggande tankar man finner inom New Age inte på något sätt nya, utan de är upphämtade ur gamla traditioner och har blivit kraftigt omtolkade. De källor som anhängarna brukar hänvisa till är sällan ursprunget till varken tankegods och trosföreställningar. Det nya är tolkningarna man ger olika trosföreställningar och den religionsblandning som finns inom New Age.¹² Vissa sekter är mer eller mindre influerade av New Age, eller man kanske skall säga tvärtom, New Age är mer eller mindre influerat av olika sekter.

Mer om omtolkningarna under avsnitt 3.

2.3 Vad ingår i New Age?

Som redan nämnts innehåller New Age många olika idéer och föreställningar. För att ni skall få en bild av mångfalden följer här nedan en uppräknig av vissa ord, begrepp och företeelser som man hittar inom New Age:

- Alternativa terapier
- Astrologi
- Divination*

---

¹⁰ Hammer sid. 21, 263

¹¹ Hammer sid. 85

¹² Hammer sid. 25

- Drömmar
- Fantasy-litteratur
- Healing
- Indianska religioner
- Jungs psykologi
- Kristaller och ädelstenar
- Meditation
- Musik
- Myter
- Nyshamanism
- Orientalisk medicin
- Parapsykologi
- Tarot
- Teosofi*
- UFO
- Wicca, häxor, magi
- Österländsk mystik

Denna uppräknning är inte på något sätt heltäckande och avser heller inte att vara det.¹³

2.4 Hur uppstod New Age-rörelsen?

Enligt Olav Hammer måste man spåra grunden till dessa idéströmningars framväxt till 1800-talet. Framför allt menar han att det finns olika fenomen som varit centrala för rörelsens framväxt i västvärlden idag. Romantikens genombrott på 1800-talet, den teosofiska rörelsen, Carl Gustaf Jungs psykologi och de unga alternativa rörelsernas framväxt på 1960- och 70-talen.¹⁴

2.4.1 Olika sätt att se på tillvaron

2.4.1.1 Upplysningen

Religion och vetenskap var inte åtskilt bland människor förr i tiden, utan det var tätt sammanlänkat i människors världsbild. Man försökte knappt att skilja det andliga och omätbara från det materiella och mätbara, det var en självklar helhet för människor. Men det

---

¹³ Hammer sid. 79, Dessutom är listan kompletterad med tillägg från de olika rubrikerna i boken.

¹⁴ Hammer sid. 25-26

som låg till grunden för människan i Europa under tiden före 1700-talet var en kristen världsbild - där Gud skapat världen på sex dagar och fortfarande höll sin vakande hand över sin skapelse. Faktum är att den tidiga vetenskapen inte uteslöt Gud från världen utan man ansåg att om han skapat allt så måste det synas i skapelsen genom att man kan väga och mäta det han har gjort.¹⁵ Men under ett par hundra år i mitten på årtusendet pågick det en förändring som till sist konkurrerade ut det gamla sättet att se på världen - *Upplysningen*. Hela sättet att se på tillvaron ändrades i grunden, och kyrkan och dess syn på tillvaron råkade i kraftig gungning. Människan frigjorde sig från både kyrkan och Gud vilket också fick konsekvenser för världsbilden. "*Upplysningsfilosoferna såg de kristna lärorna som irrationellt trams som bildade människor skulle lämna bakom sig.*"¹⁶ Med andra ord bekämpades kristendomen och all annan typ av andlighet mycket aktivt av denna tidens filosofer. Förnuftet och det rationella skulle styra människan och inte känslan och intuitionen. När den andliga sidan av tillvaron undertrycktes hos människor, bl.a. genom att Gudsbegreppet plockades bort, infann sig ett tomrum i människan som gjorde henne mottaglig för de nya idéer som började att få genomslag under 1800-talet. Människans andliga längtan kunde inte utrotas genom upplysningens idéer.¹⁷

2.4.1.2 Romantiken

Många av dagens anhängare av New Age menar att den världsbild som är grunden inom rörelsen är hämtad från den Indiska kulturen och/eller från naturfolkens olika kulturer, men det är en sanning med modifikation. Redan på 1800-talet uppstod i västvärlden en motreaktion på upplysningens ideal - *Romantiken*. Denna rörelse uppvisar stora likheter med den världsbild som är förhärskande inom New Age idag.

Romantikens ideal var en motrörelse mot upplysningen, man försökte att på olika sätt bekämpa den materialism som den moderna vetenskapen framförde. Man tog avstånd från att låta upplysningens förnuftsideal styra människan, och man ville istället lyfta fram den personliga upplevelsen och känslan som människans rättesnöre i livet.

Olav Hammer skriver i sin bok om Friedrich von Schelling (1775-1854) som är ansedd att vara en av romantikens främsta filosofer:

"Naturen, menade Schelling, är en berättelse om Andens målinriktade utveckling. Naturen är nämligen inte ett samspel mellan materiella ting, utan en levande samverkan av andliga krafter som naturvetenskapen inte förmår att uppfatta.

---

¹⁵ Isaac Newton, en av de som på allvar satte igång upplysningsrörelsen hade inga svårigheter med att förena de vetenskapliga experimenten med sin Gudstro. För honom var naturlagarna en bekräftelse på Guds allmakt. "Litteraturhistoria" sid. 142-143

¹⁶ Hammer sid. 28

¹⁷ Hammer sid. 27-29

*Tillvaron är ett obrutet helt, där varje enskild del, mikrokosmos, återspeglar den storslagna helheten, makrokosmos. Att förstå naturen är därför att lära sig de andliga sambanden, att kunna tyda de hemlighetsfulla band som finns mellan varje del och det övergripande makrokosmos."*¹⁸

För Friedrich von Schelling var naturen panteistisk*, den är en enhet, en organism som genomsyras av världssjälens. Hans filosofi sammanfattas i dessa ord: "*Naturen är slumrande ande, anden uppenbarad natur.*"¹⁹

Under denna tid började kristendomen att bli mer utspädd med en panteistisk världsbild - "*Gud fanns överallt och kunde upplevas i naturen eller som en röst i ens eget inre.*"²⁰ Den kristna teologin* blev m.a.o. också påverkad av romantikens idéer. Man lyfte upp känslan och upplevelsen på bekostnad av förnuftet. På det viset ville man avskärma sig från kritikerna som framförallt kom från upplysningsfilosofins sida. Hade man inte upplevt något på de andliga, religiösa planen så kunde man heller inte uttala sig!²¹

2.4.1.3 Den andliga evolutionen

Människor har i alla tider haft en ganska negativ syn på framtiden. Vare sig vi har varit i Grekland, Indien eller Israel så har människan haft den uppfattningen att vi lever i en ständig degeneration*, och det är först sedan början av 1800-talet som det kom en ny teori som anammades av New Age: den andliga evolutionen. Människan hade fått ett nytt sätt att se på tillvaron som påverkade henne mycket och det var framtidstron, framstegstron. En av de största tänkarna bakom denna nya framtids- och framstegstro var en tysk filosof, Friedrich Hegel (1770-1831). För Hegel var verkligheten detsamma som "*den gudomliga 'världsandens' tänkande*"²² där ett begrepp eller en tes ställs mot sin oppositionella motsvarighet, en antites, som till sist förenas i en syntes. Denna ordning blir för Hegel en drivkraft för att skapa en form av evolution på både idéplanet och det andliga planet som gör att världsanden förverkligar sig själv mer och mer. Enligt Hammer så stod Hegel för ett nytt sätt att se på samhället och historien. Tillvaron är en helhet som drivs av en sammanhållande princip, den är inte bara en produkt av slumpmässiga händelser. Vi lever idag i en värld som är präglad, åtminstone inom vetenskapen, av en inomvärldslig syn på tillvaron. Allt som sker är en slump och det finns ingen egentlig mening. New Age-anhängarna har tagit till sig mycket av Hegels syn på tillvaron och historien. Allt drivs framåt, världsanden förverkligar

---

¹⁸ Hammer sid. 31

¹⁹ "Litteraturhistoria" av Inga Söderblom och Sven-Gustaf Edqvist sid. 207

²⁰ Hammer sid. 32

²¹ Hammer sid. 30-32

²² Bonniers lexikon, band 8, om Hegel.

sig själv, mänskligheten kommer till sist att inse var den kommer ifrån och vart den är på väg.²³

---

²³ Hammer sid. 35-36. Bonniers lexikon, band 8, om Hegel.

2.4.2 Teosofin

Under 1800-talet bildades en rörelse med målsättningen att på olika sätt sammanlänka olika typer av religioner och filosofier till en enda enhetlig. Tiden hade tidigare inte varit mogen för att skapa en syntes av många teser och antiteser som varit i omlopp en tid, men nu kom det en person, en kvinna vid namn Helena Petronova Blavatsky (1831-1891), som sammanförde andetro, en del ockultism, hemliga ritualer, den andliga evolutionen, alternativa världar, övernaturliga krafter och fenomen. Den rörelse som hon stod i spetsen för kallas för teosofi. Enligt Hammer är det teosofin som betytt mest för New Age-rörelsen idag. Många, även de aktiva, är inte medvetna om att det förhåller sig på det sättet.²⁴

2.4.2.1 Vad är teosofi?

Teosofin innehåller läror som är främmande för New Age-sammanhangen idag, men där finns också mycket som man omedvetet anammar:

*"I det teosofiska samfundets stadgar ingår tre syften:
'Att bilda en kärna till en broderlig andlig gemenskap som skall omfatta hela mänskligheten utan åtskillnad av ras, religion, klass, nationalitet eller kön.
Att befrämja det jämförande studiet av religioner, filosofier och vetenskaper.
Att undersöka de ännu ouppklarade naturlagarna och att forska i de slumrande krafterna som finns i människan."²⁵*

Hammer menar att en del av de teman som man kan finna i dagens nyandlighet finns i dessa rader från det teosofiska samfundet.

Teosofin har gjort anspråk på att stå över andra religioner genom att säga att det finns yttre aspekter som skiljer sig åt mellan t.ex. buddhismen och kristendomen, men att det också finns inre aspekter som bara de tillräckligt upplysta kan få del av. Dessa inre aspekter bildar, enligt teosofin, en kärna som är identisk i alla religioner. Andligt höga mästare har bevarat denna andliga sanning i årtusenden och förmedlat den till religionsstiftare genom alla tider, men på det sätt som passat den aktuella tidens kulturella och andliga förståelse. När Blavatsky kom så var tiden mogen för världen att genom henne ta emot hela sanningen från de andliga mästarna. Det mesta av teosofins lära är m.a.o. en blandning av dåtidens olika religiösa tankesystem, med stort inflytande från de österländska religionerna.²⁶

Mer om det österländska inflytandet under avsnitt 3.

---

²⁴ Hammer sid. 37

²⁵ Hammer sid. 40

²⁶ Hammer sid. 40-41

2.4.3 Carl Gustav Jung

De flesta har troligtvis hört talas om C G Jung. Pratar man om psykoanalys/psykiatri så nämns hans namn av de flesta och då tillsammans med Sigmund Freud. Läser man psykologi på högskolan under flera år får man inte veta så mycket mer om Jung än vad man fått veta under en av gymnasiets A-kurser. *"En hel del professionella psykologer, psykoterapeuter och religionsforskare ser Jung som en i grunden ointressant och bisarr mytmakare."*²⁷

Jung är med andra ord inte så väl ansedd bland de akademiska psykologerna, men han är desto mer ansedd bland New Age-anhängare. *"Många New Age-anhängare ser Jung som en föregångare och vishetslärare."*²⁸. Böcker med hans teorier, uppblandade med föreställningar om t.ex. astrologi och tarot, säljer ganska bra. Detta ger också legitimitet åt många av New Age-föreställningarna och ger för den oinvigde dessa en illusion av att vara vetenskap.²⁹

2.4.3.1 Vem var Jung?

Jung föddes 1875 i Schweiz. Han hade en ganska ovanlig uppväxt med en ovanlig familj. Pappan var präst, mamman var strängt religiös. Hans farfar var frimurare och hans morfar var spiritist, dessutom ansågs hans mormor besitta klärvoajanta* förmågor. Denna brokiga blandning av bland annat andlighet påverkade Jung och naturligtvis också hans val av livsväg.

*"Under hela sitt liv slets Jung mellan sina inre impulser i riktning mot mystik och andlighet, och sin önskan att framstå som en strikt vetenskapsman."*³⁰

Han började sin vetenskapliga karriär med att studera medicin, och efter avklarad grundutbildning inriktade han sig på psykiatri. Han var skicklig och utsågs vid en ålder av 29 år till överläkare vid den psykiatriska kliniken Burghölzi i Zürich. Under denna tid kom han i kontakt med Freuds litteratur, han blev fascinerad av det han läste och inledde en brevväxling med densamme. Efter ett tag träffades de och inledde ett samarbete, men efter några år sprack samarbetet då Jung tog Freuds teorier några steg för långt. För Freud låg hela grunden för psykoanalysen i människans sexualdrift. Jung tyckte att detta sätt att se på människans själ var trångsynt och snävt, han bejakade andra drifter och behov hos människan, som t.ex. de olika föreställningsvärldarna som religionerna, myterna och sagorna kunde uppvisa. Dessa olika sätt att se på psykoanalysen mellan Freud och Jung bidrog till den brytning som gjorde att

---

²⁷ Hammer sid. 61

²⁸ Hammer sid. 61

²⁹ Hammer sid. 47

³⁰ Hammer sid. 47

dessa aldrig mer talade med varandra. Naturligtvis fanns det också andra orsaker som bidrog till att vänskapen och samarbetet dem emellan upphörde.³¹

2.4.3.2 Vad attraherar New Age-anhängarna hos Jung?

Jung lanserade bland annat teorin om att människans psyke består av två olika sfärer: det medvetna och det omedvetna. Han var intresserad av de omedvetna krafterna i människans innersta, människans hemligheter. Jung såg bortom det rationella, han bejakade människans längtan efter religion, myter och sagor, vilket är något som dagens New Age-anhängare tycker är viktiga värden i livet. Skall människan komma in i sina djupaste hemligheter så behöver hon dessa saker, där räcker inte det rationella förnuftet till.³² Jung har dessutom lanserat en teori om att psyket har fyra olika funktioner: intellekt, intuition*, emotion* och varseblivning*. I denna teori låter Jung även andra sidor av psyket få samma status som det rent rationella tänkandet.³³

Trots att Jung talar om människans dubbelhet så är människosynen i grunden positiv. Det finns en möjlighet till utveckling, inre själslig förändring och förbättring. Denna syn tilltalar dagens New Age-anhängare som också får näring av några av 1900-talets stora humanistiska psykologer och deras syn på människan: att hennes problem finns utanför henne själv i omgivning, miljö etc. Människan har en potential till självförändring/förbättring. Som exempel kan nämnas Abraham Maslow, Carl Rogers och Rollo May.

I Jungs teorier om det omedvetna hittar man två olika "nivåer": det personliga omedvetna och det kollektivt omedvetna³⁴. Just tanken om det kollektivt omedvetna tilltalar New Age-anhängarna idag. Orsaken till det är att man tycker sig ha fått ett vetenskapligt belägg för sina teorier om alltings gemensamma kärna, att allt egentligen är en enhet med gemensamma föreställningar och minnen.

"Jung anlägger ett religiöst perspektiv men maskerar det ofta som vetenskapligt. I stället för att tala om en tro på att till synes slumpmässiga skeenden ändå har en högre mening väljer han att tala om 'synkronicitet*', en akausal* ordnande princip'. Liknande innehåll finns i många religiösa traditioner, men hos Jung presenteras det med hjälp av en vetenskapsliknande retorik."³⁵

Dessutom hade Jung ett intresse för många av de ockulta fenomen som finns inom New Age: paranormala* fenomen, astrologi, kinesisk spådomskonst.³⁶

---

³¹ Hammer sid. 47-49

³² Hammer sid. 61

³³ Hammer sid. 50-53

³⁴ Det kollektivt omedvetna delas i sin tur in i två olika delar; det som vi kan göra medvetet och i det som vi inte kan göra medvetet.

³⁵ Hammer sid. 62

³⁶ Hammer sid. 47-62

2.5 1960-talet

I San Francisco i början av 60-talet växte en subkultur fram som berörde de flesta skikten i samhället. På några år växte det alternativa tänkandet snabbt till stora grupper av unga människor. Man började revoltera mot det etablerade samhället. Revolten innebar att man sökte alternativ till det gamla samhällets värderingar och livsstil. Man började meditera, experimentera med olika typer av droger och resa till Indien för att besöka andliga guruer. Man började att blanda olika typer av andlighet och ockultism. Hippien var född. Under denna tid var valfriheten mycket stor, precis som den är inom New Age idag, och kända personer och grupper, som t.ex. The Beatles, bidrog till spridningen av en del österländska idéer till den tidens ungdomsgeneration.

De nyreligiösa alternativa strömningarna på 60-talet var, som nämnts tidigare, i själva verket gamla tankar. Men under 60-talet skapades den syntes som vi under senare år har kommit att kalla New Age. New Age-rörelsen som vi känner den är egentligen en ny företeelse, vars historia inte är längre än ca. 40 år.³⁷

---

³⁷ Hammer sid. 77-79

3 Österländska religioner inom New Age

Man kan hitta de österländska religionerna i sin mer "rena" form även i västvärlden. I Sverige uppskattas antalet buddhister till ca. 10 000 och då är de flesta invandrare. Man kan nog utifrån det dra slutsatsen att även andra österländska livsåskådningar har sina anhängare i väst, i princip överallt där det finns indier så lever de med någon form av hinduisk livsåskådning.³⁸ Det österländska inflytandet som man hittar inom New Age har, som nämnts i avsnitt 2.2.1.1, blivit omtolkat och blandat med både den vetenskapliga och den kristna världsbilden.

Samtidigt är det i vissa avseenden problem med att se vad som skiljer sig från ursprunget. Jag börjar med att göra en kort och lite översiktlig, svepande bild på hur det ser ut inom hinduismen, för att visa att den som religion i en del stycken liknar New Age.

Hinduismen ser mer ut som flera religioner än en. Ute i byarna på landet kan man tro på många olika typer av personliga gudar, i stenar, träd, djur, floder etc. Men de riktigt upplysta hinduerna tror inte på alla dessa gudar, de tror att Brahman finns i allt. Brahman är en opersonlig, gudomlig princip som genomsyrar allt. Det betyder att allt som finns egentligen är av gudomlig natur. Med andra ord är hinduismen panteistisk. De upplysta hinduerna ser med respekt på lägre former av andlighet, det måste enligt dem finnas olika stadier av andligt liv. Då man tror på reinkarnation anser man som en konsekvens av det att även de oupplysta skall upptäcka sanningen i ett senare liv. Hinduerna har också olika ritualer beroende på vad man tror på och har för favoritgudar. Vissa tillber Shiva, andra lägger mer kraft på att tillbe Vishnu eller Ganesha. Inom hinduismen finns dessutom så många olika typer av heliga skrifter att förmodligen ingen har läst dem alla.³⁹

Det är bland annat dessa saker som utgör likheterna mellan hinduismen och New Age: mångfalden av trosuppfattningar som gör att man inte kan tala om *en* religion, och toleransen mot de andra trosuppfattningarna.

I väst införlivas efterhand de österländska religionernas föreställningar och begrepp. Tankar från hinduismen hittar vi i många sekter, t.ex. inom Transcendental Meditation (TM), Krishnarörelsen och Oshorörelsen. Mycket av de indiska och då främst hinduiska tankarna har kommit in i väst genom teosofin och då blivit allmänt accepterade bland New Age-anhängarna i hela västvärlden. De indiska idéerna var relativt okända för människorna i väst ända fram till 1800-talet, då en av hinduismens heliga skrifter, Upanishaderna, blev översatt

---

³⁸ "Tro i tid och rum" sid. 13, 41

³⁹ Hammer sid. 20, "Tro i tid och rum" sid. 11-23

till franska. Dessa skrifter blev sedan i sin tur använda av Arthur Schopenhauer (1788-1860) som var en tysk filosof. Han hade en negativ syn på tillvaron och ville att man skulle förneka det världsliga, som var en illusion, *maya*. Maya dolde den sanna verkligheten enligt Schopenhauer. Han var den första europeiska filosof som på allvar påverkats av hinduismen och han var den förste som förkastade upplysningens hyllning av förnuftet.⁴⁰

3.1 Omtolkningar och anpassningar av österländsk mystik

3.1.1 Religioner i förändring

Hammer menar att alla religioner hela tiden genomgår förändringar av läran. De stora tidsavstånden efter religionens instiftande, gör att olika traditioner utvecklas och drar åt olika håll. Som exempel tar han kristendomen och menar att den är inte detsamma nu som den var under husförhörens tid i Sverige. Alla religioner förändras genom att profeter får nya idéer och av att man lånar myter och ritualer från andra folk och traditioner, trots att man vill hävda den egna traditionens oföränderlighet. Ett annat exempel som jag vill nämna är brytningen mellan theravada- och mahayanabuddhisterna där man kan se exempel på det som Hammer talar om.⁴¹ De flesta människor med en religiös övertygelse tycker inte om tanken på att den religion man tillhör skall ha förändrats från ursprunget, anpassad till en ny tid, förändrad i sin lära. Därför finns det vissa grundläggande drag hos dem som på olika sätt verkar för att anpassningarna skall accepteras av religionsutövarna: Den starka personlighetstyp som påstår sig vara ett guds språkrör och därför med lätthet kan övertyga anhängarna. För en del föranleds förändringar av att någon eller några säger sig ha funnit en djupare förståelse av lärans innebörd. Ett annat sätt att införa förändringar är att hänvisa till nyupptäckta gamla skrifter som varit dolda eller gömda under en längre tid.

Detta är något som också sker inom New Age, man plockar bitar från olika läror, religioner, traditioner och lägger helt nya tolkningar bakom dem, tolkningar som ofta blandas med andra religioners idéer och världsbilder. Speciellt är det vissa österländska läror som lånats, nytolkats och övertagits. Det finns ytterligare ett sätt att rättfärdiga omtolkningarna enligt Hammer, och det är uppfattningen att alla religioner har en gemensam kärna:

"Det äldsta belägget för tanken om alla religioners enhet kommer från det antika Grekland. Stoikerna, en filosofisk skola från 200-talet f.Kr., menade att det fanns

---

⁴⁰ Hammer sid. 91, "Litteraturhistoria" sid. 249-250

⁴¹ Theravada menar sig stå för den ursprungliga buddismens lära som förmedlades av Buddha. Enligt den så är det endast munkarna som kan nå befrielsen från livet. Mahayana är en mer liberal och vidsynt riktning inom buddismen, där kan alla nå befrielsen, man behöver inte vara munk. Här finns en större tolerans mot olika trosuppfattningar, här hittar man bland annat Lamaismen och Zenbuddhismen. "Tro i tid och rum" sid. 40-41

*en naturlig religion, en uppsättning trosföreställningar som var medfödda i människans själlsliv och som därför återfanns i alla religioner."*⁴²

Som exempel kan nämnas de Jesuitmissionärer som fanns i Kina under 1500-talet. När de kom i kontakt med Konfucianismen såg de likheter med kristendomens läror.⁴³ Bland annat en liknande formulering av *den gyllene regeln*.⁴⁴ Ett problem som Hammer pekar på i detta sammanhang är att människor använder liknande bilder för att beskriva sina upplevelser. Orsaken till det är att språket inte räcker till för att sätta de rätta orden på erfarenheten. Likheterna i uttryckssätten gör att man inte ser skillnaderna i innehållet, som faktiskt kan vara väldigt stora. Dessutom väljer man gärna bort de gamla religioner och idéer som på olika sätt motsäger och inte stämmer överens med synen om den gemensamma kärnan. Vilket är något som man bland annat gör inom New Age⁴⁵

3.1.2 Begrepp som omtolkats av New Age

I boken *Vägen ur New Age* berättar Caryl Matrisciana om sin erfarenhet inifrån New Age. Hon berättar om hur hon som 20-åring i slutet av 60-talet dras in i New Age-sammanhangen. För henne blir musikalen *Hair*, som går för fulla hus i London, som ett väckelsemöte. Hon rycks med i budskapet och sångerna men blir efter en stund tveksam och hon förtränger det obehag hon känner. Caryl älskar Indien, hon har bott där i 19 av sina 20 år så hon känner landet rätt väl. Som inledning till detta avsnitt vill jag citera ur hennes vittnesbörd. Väl medveten om att det är en partsinlaga mot New Age, tror jag ändå att citatet kan ge en bild av vad omtolkningarna innebär. Citatet kommer efter att hon i boken berättat om Hare Krishna-sången i *Hair*:

"Jag undrade varför västerlänningarna var så trollbundna av en religiös aktivitet som inte väckte mycket entusiasm ens bland sina egna utövare i Indien.

*Föreställningen fortsatte lika medryckande. Och på samma sätt som Hare Krishna-sekten förhärligades, förhärligades plötsligt yoga. Yoga! Det ringde en varningsklocka i mitt inre. Den yoga jag sett i Indien var intensiv, mödosam och allvarlig - en disciplin som män, vilka utgav sig för att vara andliga mästare, undervisade i. Den gick ut på att förbereda lärjungarna för döden. Varför för i så fall hjälten i *Hair* i sången 'Donna' för att se 'yogaljuset'? Varför förknippades det med droger, reinkarnation och framställdes som en sådan skön, ny andlig erfarenhet?*

---

⁴² Hammer sid. 87

⁴³ Hammer sid. 25, 87

⁴⁴ Gyllene regeln: "Allt vad ni vill att människorna skall göra er, det skall ni också göra dem." Matt. 7:12

⁴⁵ Hammer sid. 89,90

Vid det här laget var jag rejält omtumlad. I Indien hade jag uppfattat reinkarnationen som ett fruktansvärt fängelse utan några flyktvägar. Nu fick den här unge mannen sjunga orden: 'Jag är reinkarnerad och det är vi alla!'"⁴⁶

De flesta delar inom New Age innehåller spår, eller någon form av inflytande från den österländska världsbilden. Tidigare har nämnts teosofin och nämns kan också nyshamanism, wicca, divination, healing och andra alternativa terapier.

För att visa lite på de skillnader mellan världsbild, gudsbild och människosyn som finns mellan de österländska tankarna och de tankar som finns inom New Age har jag valt att utgå från den världsbild som uttrycks inom hinduismen. Den är en av de fyra religioner som framförallt varit föremål för omtolkningar inom New Age.⁴⁷

Det är svårt att skilja världsbilden, gudsbilden och människosynen från varandra då begreppen ofta flyter ihop. Jag har ändå valt att göra en uppdelning för att förhoppningsvis underlätta förståelsen av begreppen. Naturligtvis är det dock så att begreppen ibland kommer att flyta in i varandra.

3.1.2.1 Världsbild

Tillvaron, det materiella, är inom hinduismen något ont, en bedräglig illusion som ligger som en slöja över den goda andliga verkligheten och hindrar människan att se sanningen - att mångfalden egentligen är enhet och att allt är en del i det eviga varat.⁴⁸ Inom hinduismen tror man att det följer fyra tidsåldrar på varandra. Vid den första tidsåldern är världen skapad i ett näst intill perfekt tillstånd, för att sedan efter varje återskapelse bli allt sämre. Efter den sista tidsåldern kommer världen att gå under, för att till sist följas av ytterligare cykler av nya världar som försämras i det eviga kretsloppet.⁴⁹

Inom New Age ser man lite annorlunda på dessa begrepp. Tillvaron är odelbar, det materiella är inte något ont. Allt är en enhet, trots mångfalden. Man delar inte på den andliga och den fysiska verkligheten som man gör inom hinduismen. Allt är ett, universum är i sin helhet en enda levande organism. Tillvaron består inte bara av olika delar, där varje del är en bit av helheten, utan varje del är var för sig helheten. En sådan helhetssyn kallas med ett annat ord för *holism*. Inom New Age finns det dock tänkare som, inspirerade av en österländsk världsbild, hävdar att det materiella är en illusion och att tillvaron bara består av energier.⁵⁰

---

⁴⁶ Matrisciana sid. 13

⁴⁷ De tre andra religionerna som omtolkats är buddhismen (zenbuddhismen), gnosticismen och sufisk islam. Hammer sid. 91

⁴⁸ Bonniers lexikon, band 12

⁴⁹ Hammer sid. 152

⁵⁰ Johansson sid. 16, 13, Hammer sid. 18, 235, 236

När det gäller kretsloppstanken så är den naturligtvis helt nära sammanlänkad med människosynen och reinkarnationen. Helt kort kan det rent generellt sägas att den pessimistiska syn på kretsloppet som finns inom hinduismen har försvunnit och ersatts av en positiv syn. Allt blir inte sämre, det blir bättre för varje tidsålder – en andlig evolution! (Se avsnitt 2.4.1.3)

3.1.2.2 Gudsbild

Hinduismens grundläggande gudsbild är panteistisk. Brahman, den gudomliga beståndsdel i tillvaron, genomsyrar allt och är en helt opersonlig och oförstörbar princip. Allt är m.a.o. av gudomlig natur. Brahman är världssjälens. Det ryms ändå många föreställningar om olika typer av gudaväsen inom hinduismen.

New Age-anhängare ställer upp på denna bild av gud och i ett första skede verkar synen på gud harmoniera, men i och med att världsbilden skiljer sig åt är det ändå en skillnad. Man talar för det första sällan om gud, utan hellre om en kraft eller energi som genomsyrar tillvaron. Gudsbilden är inte bara panteistisk, den är i högsta grad immanent*, d.v.s. det skapade är en del av skaparen. Detta kan sägas vara en djupare innebörd av det panteistiska begreppet och är en konsekvens av den bild man har av det materiella. Universum är ju en levande organism med gudomliga egenskaper.⁵¹ Liksom i hinduismen finns det också rum för uppfattningen om personliga gudaväsen, även om det inte är en grundläggande gudsbild.

3.1.2.3 Människosyn

Den hinduiska världsbilden säger att människan är av gudomlig natur. Själens är identisk med världssjälens, brahman, och är därför oförstörbar. För människan går livet ut på att man skall upptäcka denna sanning, och genom att få kunskap om den kan man befrias från den förbannelse som reinkarnationen innebär. För det materiella är något ont och det individuella ett misstag. Det som bestämmer människans existensform i nästa liv är resultatet av gärningarna, *karma*. Befrielsen innebär att själen går upp i världssjälens. För att nå kunskap och befrielse ägnas tiden åt olika andliga övningar som t.ex. yoga.⁵² Yoga är vägarna till befrielse inom hinduismen, ordet betyder bokstavligen att *före*na, eller att *oka samman*, själen med gud.⁵³

---

⁵¹ Hammer sid. 18, 44, 211, 228. Johansson sid. 15, Grönholm sid. 88, 111.

⁵² "Tro i tid och rum" sid. 16-17

⁵³ Fyra olika typer av yoga räknar man som vägar för att nå befrielse. *Jnana yoga* - kunskapens väg som passar intellektuella, man skall tänka sig till befrielsen. *Karma yoga* - gärningarnas väg som gör arbetet till en väg till befrielse, allt görs osjälviskt för att ära gud. *Bhakti yoga* - kärlekens eller hengivelsens väg är vanligast och den vänder sig till känslan. Kärleken till gud är det viktigaste. *Raja yoga* - de andliga övningarnas väg som innebär att utövaren utforskar sitt inre för att finna gud. Kroppen tränas metodiskt för att inte störa själens koncentration. Dessa utövare sitter ofta i s.k. lotusställning för att finna rätt harmoni och balans i kroppen för att kunna stänga

Inom New Age har man samma syn på människan när det gäller hennes gudomliga sida, som man menar finns inom henne. Människan är identisk med gud. För anhängarna inom New Age är inte det materiella något som man vill bli befriad ifrån, däremot vill man bli befriad till att se sin egen del i helheten, att man är ett med kosmos.⁵⁴ Reinkarnationen och karma blir något som är positivt, människan kan inte till följd av sina gärningar återfödas som en myra i nästa liv, vilket hon kan göra i hinduismen. Varje liv man lever, lever man för att lära sig något, utvecklas och nå en högre kunskap – kunskapen om att människan är gudomlig. Det blir bättre och bättre för varje nytt liv.⁵⁵ Lars Johansson menar att detta beror på en blandning av världsbilderna mellan öst och väst:

"I den nya tidens andlighet är föreställningar om återfödelse och karma mycket centrala. Den djupt pessimistiska österländska läran om alltings ständiga återkomst har dock piffats upp med västerländska idéer. I öst är reinkarnations- och karmalagarna den verkliga förbannelsen. Människans mål är att göra sig kvitt all karma och slippa återfödas i kroppens fängelse. Livet i den föränderliga sinnevärlden är ett elände.

Teosofiska samfundet introducerade på allvar dessa föreställningar i väst men gav dem en optimistisk form som är främmande för österlandet. Under inflytande från 1800-talets utvecklingslära beskrivs reinkarnationen som en uppåtstigande kosmisk process, vars mål är förening med Gud.....

..... en faktor som påverkat synen på reinkarnationen är de i väst djupt rotade kristna föreställningarna om uppståndelselivet som något positivt och ljus."⁵⁶

Den österländska cirkulära historiesynen, där allt går i ett evigt kretslopp, har bytts ut mot en syn på historien som en uppåtgående spiral – en andlig evolution, vilket blir extra tydligt i synen på människan.

I västvärlden framställs yoga i olika sammanhang som något positivt. I t.ex. veckotidningar får man bilden av yoga som en form av gymnastik som hjälper individen att möta verkligheten med en öppnare och mer positiv attityd. Bilden av yoga inom hinduismen är dock något annorlunda:

"I själva verket är syftet med Yoga raka motsatsen (Nielsen, Ågård, Aagard, del 2, s. 17f). Den strävar efter att frigöra människan från världen och att steg för steg reducera alla livsyttningar.....allt skall manipuleras, kontrolleras för att total orörlighet skall uppnås. Människan skall befrias från sin kropp och bli ren ande."⁵⁷

M.a.o. skiljer sig synen på yogan väsentligt mellan hinduismen och New Age.

---

ute omvärlden för att ostört kunna resa i det inre. Målet för detta är det tillstånd där man kan uppleva att man är ett med världssjälén. "Tro i tid och rum" sid. 26-27.

⁵⁴ Hammer sid. 44, 179, 211.

⁵⁵ Hammer sid. 96-98

⁵⁶ Johansson sid. 14

⁵⁷ Johansson sid. 25

4 Personlig slutkommentar

Inför denna uppsatsskrivning har jag läst litteraturen med stor behållning och då speciellt Olav Hammers bok, vilken fått bidra med det största underlaget för den fakta jag redogjort för i uppsatsen. Hammer har deklarerat, i inledningen till boken, att den totala objektiviteten är en myt. Han ger, tycker jag, en saklig och balanserad bild av New Age, som dock är färgad av ett mer inomvärldsligt perspektiv. Trots det vill han inte värdera påståendena om en andlig verklighet. Jag tycker att han lyckas rätt bra med sina intentioner. Jag har också försökt att hålla en så saklig ton som möjligt i min avhandling.

Då jag själv har en kristen världsbild så har jag ibland reagerat på vissa bitar i mitt sökande efter kunskap. Jag vill i det sammanhanget nämna ett par saker som har blivit tydliga för mig under resans gång.

Vissa ord och begrepp är, vid en ytlig betraktelse, lika inom New Age och kristendomen. Ett sådant ord är *helhet*. Helhetstänkandet inom dessa båda världsbilder skiljer sig åt på grundläggande och avgörande punkter. Samma ord har olika innehåll. Under avsnitt 2.2 och 3.1.2.1 redogör jag för helhetssynen inom New Age och i avsnitt 2.4.1.1 nämner jag lite om den kristna världsbilden. Inom New Age är grunden för helheten att gud är en del av skapelsen. Inom kristendomen däremot är grunden för helhetstanken att Gud har skapat allt, både synligt och osynligt, han är dock inte en del av den. Denna skillnad smittar naturligtvis av sig på både människosyn och världsbild då Gud enligt den kristna synen inte är en del av skapelsen.

Sedan framlägger Hammer i sin bok ett par tankar där jag inte delar hans analyser. I avsnittet om religionernas förändring (avsnitt 3.1.1) kan du hitta dessa tankar. Den första som tas upp är den om att religionerna förändras och inte längre är de samma som de var förr. Jag tycker inte att han tar hänsyn till de kulturella skillnaderna som ändå måste få finnas. Ser t.ex. en gudstjänst likadan ut i Afrika som i Sydamerika? Jag tror att det kan finnas ytliga, kulturella skillnader men djupa grundläggande likheter. Naturligtvis har han också rätt i sin analys, men jag tycker att han gör en onödig generalisering.

Den andra tanken som jag inte håller med om är hans tankar om alla religioners gemensamma kärna som jag refererar till under samma avsnitt (3.1.1). En konsekvens av den kristna världsbilden tror jag är att människan är skapad för att leva i gemenskap med Gud, men att hon genom syndafallet förlorat kontakten med honom. Människan är skapad för att leva i gemenskap med Gud och gör hon inte det är det något som fattas henne. Den

gemensamma kärnan ligger inte i att alla religioner har en gemensam tro som är identisk oavsett yttre former, utan kärnan ligger i att människan är skapad med ett behov av gemenskap med Gud. Hammers slutsatser är en konsekvens av den världsbild som han förespråkar, och mina för min världsbild.

Som slutord vill jag säga att de källor jag läst bekräftar det mesta av Hammers påståenden om New Age. Läsningen och faktainhämtandet har varit lärorikt och nyttigt. Jag har insett att ju mer man gräver i detta ämne desto mer finns det att hämta. Dessutom skall man aldrig tappa det kritiska tänkandet till något av det man läser, men man får dock inte bli så kritisk att man blir oförmögen att ta in nyttig kunskap.

Källförteckning

- Ahlberg, Bo "Tro i tid och rum"
Löwgren, Arne *Gleerups 1995*
Rydberg, Lars
- Arlebrand, Håkan "Det okända"
Libris 1995
- Bonniers lexikon band 8 och 12
Bonniers 1996
- Edqvist, Sven-Gustaf "Litterturhistoria"
Söderblom, Inga *Natur och kultur 1996*
- Grönholm, Jan "Helhetssyn och framtidstro"
LiberFörlag 1981
- Hammer, Olav "På spaning efter helheten NEW AGE en ny folktro?"
Wahlström & Widstrand 1997
- Hattstein, Markus "Världens religioner"
Könemann 1999
- Johansson, Lars "Ett besök på religionernas marknad"
*Skriftligt underlag för besökare av en konferens om nyandlighet.
Nedtecknad på Johannelunds teologiska institut 1988*
- Matrisciana, Caryl "Vägen ur New Age"
Den kristna bokringen 1991
- Tamm, Maare "Psykologi"
Akademikerförlaget 1994

Ordlista

Ord som är märkta med en asterisk* i uppsatsen finns i denna ordlista. Ordet är bara markerat en gång även om det förekommer fler gånger.

Akausal	Motsats till orsaks-(samband).
Degeneration	Urartning, försämring av individ, släkte.
Divination	Magiska metoder för att se in i framtiden.
Emotion	Känsla, sinnesrörelse.
Empiriskt	Kunskap som är grundad på erfarenhet och/eller iakttagelse.
Immanent	Inre, inneboende.
Intuition	Omedelbar förståelse av något, utan analys.
Klärvoajant	Förmåga att uppfatta saker som man inte kan uppfatta med de fem sinnen.
Panteism	Läran om att gud är inneboende i världen, genomsyrande allt.
Paradigm	Den ram genom vilket vissa livsmönster uppehålls. Grundläggande idéer om tillvaron som inte går att bevisa men som man tror på.
Paranormal	Det som är utanför det normala, som ej kan förklaras med vanliga vetenskapliga metoder.
Synkronicitet	Samtidig
Teologi	Läran om Gud. Från grekiskans theos (gud) och logos (lära).
Teosofi	En religiös lära som vill ersätta tro med kunskap. Av grekiskans theos (gud) och sofia (vishet).
Varseblivning	Processen genom vilket medvetandet uppfattar den yttre verkligheten.
Zodiaken	Djurkretsen, ett bälte runt stjärnhimlen som är indelat i 12 (stjärn-) tecken.